

About the husband

Мой

моjə təxxæj

Про мужа

Zhenya

Женя

1.1	Æмæ гъер æз Митяйы	мæхæдæг æй	нæ уарзтон
	æмæ гъер æз Митя -йы	мæхæдæг =æй	нæ уарзт -он

and now I Mitya GEN myself =3SG.ENCL.GEN NEG love PST.TR.1SG

And, well, me, I didn't love Mitya.

1.2	Мæ æз Митяйы	нæ уарзтон
	мæ æз Митя -йы	нæ уарзт -он

and I Mitya GEN NEG love PST.TR.1SG

I didn't love Mitya.

1.3	Стæй йæ	, уарзы	мæ	, уый	дæр
	стæй =йæ	уарз -ы	=мæ	уый	=дæр
	then =3SG.ENCL.GEN	love PRS.3SG	=1SG.ENCL.GEN	DemDist.NOM	=PTCL

нæ зыдтон

нæ	зыд	-т	-он
NEG	know	TR	PST.TR.1SG

I didn't know that he loved me.

2.1	Æз мæ хомæ	ацыдтæн	даелæ	Верхний Санибæмæ
	æз мæ= хо -мæ	а- цыд -тæн	даелæ	верхний Санибæ -мæ

I POSS.1SG= sister ALL PV go PST.INTR.1SG down.there Saniba ALL

I went to my sister to Upper Saniba.

2.2	Æмæ мæ мады	æфсымæр	зnamенитый	абыраæт	уыди
	æмæ мæ= мад -ы	æфсымæр	зnamенитый	абыраæт	уыд -и

and POSS.1SG= mother GEN brother robber be PST.INTR.3SG

давæг

дав -æг

steal PTCP.PRS

And my mother's brother was a famous abrek, a thief.

2.3	Æмæ хо	, цыппар хойы	уыдыстæм	, мæ	дам	мæм
	æмæ хо	цыппар хо -йы	уыд -ыстæм	мæ	=дам	=мæм
	and sister	four sister GEN	be PST.INTR.1PL	and	=CIT	=1SG.ENCL.ALL
	цыппар хæрæфыртæй	иу нæ цæуы	, æмæ мæ			
	цыппар хæрæфырт -æй	иу нæ цæу -ы	æмæ =мæ			
	four niece ABL	one NEG go PRS.3SG	and =1SG.ENCL.GEN			
	радта	нæ мæ	бафарстой	афтæмæй		
	рад -т -а	нæ =мæ	ба- фарст -ой	афтæмæй		
	give.PFV TR PST.TR.3SG	NEG =1SG.ENCL.GEN	PV ask PST.TR.3PL	so		

"From four nieces one does not go"? An idiom?

We were 4 sisters, from 4 nieces..... this way they made me marry without asking.

2.4	<i>Æмæ мæ</i>	<i>уырдыгæй æрбаластой</i>	<i>галуæрдоны</i>	<i>æмæ</i>
	<i>æмæ =мæ</i>	<i>уырдыгæй æрба- ласт -ой</i>	<i>галуæрдон -ы</i>	<i>æмæ</i>
	<i>and =1SG.ENCL.GEN</i>	<i>from.there PV carry PST.TR.3PL</i>	<i>bullock-cart INESS</i>	<i>and</i>
	<i>зæгъгæ цы хабар у</i>	<i>зæгъгæ æмæ дам дæ</i>		
	<i>зæгъ -гæ цы хабар у</i>	<i>зæгъ -гæ æмæ =дам =дæ</i>		
	<i>say CONV what news be.PRS.3SG</i>	<i>say CONV and =CIT =2SG.ENCL.GEN</i>		

Митяйæн радтой

Митя -йæн рад -т -ой

Mitya DAT give.PFV TR PST.TR.3PL

And (they) brought me from there in a cart with oxen, and I ask, what's happened, and they replied, they have married you to Mitya.

3.1	<i>Æмæ уыцы раестæджы на</i>	<i>зæгъ , кæддæра</i>		
	<i>æмæ уыцы раестæдж -ы на</i>	<i>зæгъ -*0</i>	<i>кæддæра</i>	
	<i>and that time INESS PRED.NEG</i>	<i>say IMP.2SG</i>	<i>interestingly</i>	
	<i>дæ , амардтаиккой</i>	<i>дæ</i>	<i>уæд , на</i>	<i>куы</i>
	<i>=дæ а- мард -т -аиккой</i>	<i>=дæ</i>	<i>уæд на</i>	<i>куы</i>
	<i>=2SG.ENCL.GEN PV kill TR CNTRF.3PL</i>	<i>=2SG.ENCL.GEN</i>	<i>then PRED.NEG</i>	<i>if</i>
	<i>загътаис , уæд .</i>			
	<i>загът -аис уæд</i>			
	<i>say CNTRF.2SG then</i>			

At that time you just try to say no, they would kill you immediately, if you had said no.

3.2	<i>Æмæ гъе афтæмæй иу-эу-бæ --- фæрсгæ на кодтой</i>	
	<i>æмæ гъе афтæмæй иу-эу-бæ фæрс -гæ на код -т -ой</i>	
	<i>and well so ask CONV NEG do TR PST.TR.3PL</i>	
	<i>гъер-иу раджы стæй куыд кодтой , раджы</i>	
	<i>гъер =иу раджы стæй куыд код -т -ой</i>	<i>раджы</i>
	<i>now =ITER long.time.ago then how do TR PST.TR.3PL</i>	<i>long.time.ago</i>
	<i>мæнæ-иу чындз , чындз куы хастой уæд-иу куы</i>	
	<i>мæнæ =иу чындз чындз куы хаст -ой</i>	<i>уæд =иу куы</i>
	<i>there,that.is =ITER bride if carry PST.TR.3PL</i>	<i>then =ITER if</i>
	<i>æрбацыдисты чындзхæссджытæ , быдырæй уæд-иу</i>	
	<i>æрба- цыд -ысты чындз хæсс -дж -ытæ</i>	<i>быдыр -æй уæд =иу</i>
	<i>PV go PST.INTR.3PL bride carry PTCP.PRS PL field ABL then =ITER</i>	
	<i>ам чызджыты куы федтой , уæд-иу куы</i>	
	<i>ам чыздж -ыт -ы куы фен -т -ой</i>	<i>уæд =иу куы</i>
	<i>DemProx.IN girl PL GEN if PV+see TR PST.TR.3PL</i>	<i>then =ITER if</i>
	<i>байарзтой , уæд-иу , иу фæстæ æрбацыдисты</i>	
	<i>ба- уарзт -ой уæд =иу =иу фæстæ æрба- цыд -ысты</i>	
	<i>PV love PST.TR.3PL then =ITER =ITER after PV go PST.INTR.3PL</i>	
	<i>усгуртæ лæппу дæр стæй ма гъемæ æмбæлтæ .</i>	
	<i>усгур -т -æ лæппу =дæр стæй =ма гъемæ æмбæл -ттæ</i>	
	<i>bride-seeker PL NOM boy =PTCL then =yet so friend PL</i>	

And at that time they didn't ask, at that time they did it like that, when they married, when came matchmakers from the city, when they, from the plain, saw our girls, then, if they liked the girls, they came with the bridegroom and his friends.

3.3	<i>Æмæ-иу уæд гъер уыцы чызгæн , махмæ , цыдисты æдзух</i>	
	<i>æмæ =иу уæд гъер уыцы чызг -æн махмæ цыд -ысты</i>	
	<i>and =ITER then now that girl DAT we.ALL go PST.INTR.3PL</i>	<i>æдзух always</i>

дәр мәнә адон чызджытәм дәр , нә сыхагты
=дәр мәнә адон чыздж -ыт -әм =дәр нә= сыхаг -т -ы
=PTCL there,that.is these girl PL ALL =PTCL POSS.1PL= neighbour PL GEN

чызджытәм

чыздж -ыт -әм
girl PL ALL

And then to that girl, to us, they came, constantly, and to the (other) girls too, to the neighbouring girls.

3.4 **Аәмә-иу** уәд махмә аәрбацыдысты ләгтә ләппүимә ,
аәмә =иу уәд махмә аәрба- цыд -ысты ләг -т -ә ләппү -имә
and =ITER then we.ALL PV go PST.INTR.3PL man PL NOM boy COMIT
аәмә иу загътой , аәмә ахәм хъуыддаджы фәдил
аәмә =иу загът -ой аәмә ахәм хъуыддадж -ы фәд -ыл
and =ITER say PST.TR.3PL and such business GEN track SUPER
аәрбацыдыстәм , аәмә нын бар ис уырдәм
аәрба- цыд -ыстәм аәмә =нын бар ис уырдәм
PV go PST.INTR.1PL and =1PL.ENCL.DAT permission EXST there
башауын ?
ба- цау -ын
PV go INF

And then came to us men with the lad, and they said: we are for this affair, can we come in?

4 **Аәмә-иу** кәнә Митя бацыд , кәнә аәз , аәмә иу
аәмә =иу кәнә Митя ба- цыд -*0 кәнә аәз аәмә =иу
and =ITER or Mitya PV go PST.INTR.3SG or I and =ITER
хәэдзары мадән аәмә фыдаен загътам афтә , дәлә
хәэдзар -ы мад -ән аәмә фыд -ән загът -ам афтә дәлә
house INESS mother DAT and father DAT say PST.TR.1PL so down.there
уырдыгәй усгур аәрбацыди , быйырәй хъәутәй аәмә
уырдыгәй усгур аәрба- цыд -и быйыр -әй хъәу -т -әй аәмә
from.there bride-seeker PV go PST.INTR.3SG field ABL village PL ABL and
сын бар ис аәви нә , махмә сты , аәмә-иу
=сын бар ис аәви нә махмә сты аәмә =иу
=3PL.ENCL.DAT permission EXST or NEG we.ALL be.PRS.3PL and =ITER
сә кәд фәндыйд , уәд-иу о загътой ,
=сә кәд фәндыйд -*0 уәд =иу о загът -ой
=3PL.ENCL.GEN if want PST.INTR.3SG then =ITER yes say PST.TR.3PL
кәеннодә на

кәеннодә на
otherwise PRED.NEG

And then either Mitya entered to us, either I [went out]. And then we told like that to the mother or to the father: from over there has come a bridegroom, from the villages on the plain, do you allow them or not, they have come for us. And if they wanted [to make the daughter marry], they said yes, otherwise no.

5.1 **Аәмә-иу** сын уәд бар радтой , мә-иу
аәмә =иу =сын уәд бар рад -т -ой мә =иу
and =ITER =3PL.ENCL.DAT then permission give.PFV TR PST.TR.3PL and =ITER
бацыдысты , аәмә-иу уәд башынхас кодтой .
ба- цыд -ысты аәмә =иу уәд ба- ныхас код -т -ой
PV go PST.INTR.3PL and =ITER then PV word do TR PST.TR.3PL

At that time they allowed it, they came in and discussed the details.

5.2 *Амæ-иу* *уый* *фæстæ* *минæвæрттæ* *дæр* *уыдис*
 æмæ =иу *уый* *фæстæ* *минæвæр* -тт -æ *=дæр* *уыд* -ис
 and =ITER *DemDist.GEN* *after* *messenger PL NOM* *=PTCL* *be* *PST.INTR.3SG*

иу *æртæ* *хатты* , *хуыщауы* *хсæвты* *минæвæрттæ*
 =иу *æртæ* *хатт* -ы *хуыщау* -ы *хсæв* -т -ы *минæвæр* -тт -æ
 =ITER *three* *time GEN* *god* *GEN* *night PL INESS* *messenger PL NOM*

æрбарвыстой

æрба- rvyist -ой
 PV send PST.TR.3PL

And then they sent matchmakers 3 times, and on Sunday nights they sent matchmakers.

5.3 *Амæ иу* *гъе* *уæд* *æртыккаг* *хатт* *сын* *иу* *уæд* *дзуапп*
 æмæ =иу *гъе* *уæд* *æртыккаг* *хатт* *=сын* *=иу* *уæд* *дзуапп*
 and =ITER *well* *then* *third* *time* *=3PL.ENCL.DAT* *=ITER* *then* *reply*

радтой , *гъе* *уæд* **бафидайдзыстæм** *хуыщауы*
 рад -т -ой *гъе* *уæд* *ба-* фидау -дзыстæм *хуыщау* -ы
 give.PFV TR PST.TR.3PL *well* *then* *PV make.agreement.of.marriage* *FUT.1PL* *god* *GEN*

æхсæв зæгъгæ

æхсæв зæгъ -гæ

night say CONV

And the third time they finally gave an answer, (they said) we will arrange the marriage on Sunday.

6.1 *Амæ-иу* *уæд* **æрбацыдысты** , *кæдмæ* *сын* *иу*
 æмæ =иу *уæд* *æрба-* цыд -ысты *кæдмæ* *=сын* *=иу*
 and =ITER *then* *PV go* *PST.INTR.3PL* *until* *when* *=3PL.ENCL.DAT* *=ITER*

загътой , *гъе* *уæд* *мæ* , *æмæ-иу* *адон* *йæд* *чызджы*
 загът -ой *гъе* *уæд* *мæ* *æмæ =иу* *адон* *йæд* *чыздж* -ы
 say PST.TR.3PL *well* *then* *and* *and =ITER* *these* *then* *girl* *GEN*

хæдзары *нæ* **фидыттой** , *фæлæ-иу*
 хæдзар -ы *нæ* *фидыд* -т -ой *фæлæ =иу*
 house INESS *NEG* *make.agreement.of.marriage* *TR PST.TR.3PL* *but* *=ITER*

загътой *гъе* *уæд* — *гъе* *уæд* *æмæ* *гъе* *уæд* **æрбацæудзыстут** , *æмæ*
 загът -ой *гъе* *уæд* *гъе* *уæд* *æмæ* *гъе* *уæд* *æрба-* цæу -дзыстут *æмæ*
 say PST.TR.3PL *well* *then* *well* *then* *and* *well* *then* *PV go* *FUT.2PL* *and*

гъе *уæд* **бафидайдзыстут**
 гъе *уæд* *ба-* фидау -дзыстут
 well *then* *PV make.agreement.of.marriage* *FUT.2PL*

And then they came until the time when they were told, and then they didn't negotiate at the girl's home, but said, then and then you should come and agree on marriage.

6.2 *Амæ-иу* *уæд* *чызджы* **хæдзарæй** **ацыдысты-иу**
 æмæ =иу *уæд* *чыздж* -ы *хæдзар* -æй *а-* цыд -ысты *=иу*
 and =ITER *then* *girl* *GEN* *house* *ABL* *PV go* *PST.INTR.3PL* *=ITER*

фондз-иу **æхсæзæй** , *æмæ-иу* **лæппуы** **хæдзары**
 фондз =иу *æхсæз* -æй *æмæ =иу* *лæппу* -ы *хæдзар* -ы
 five =ITER *six* *ABL* *and =ITER* *boy* *GEN* *house* *INESS*

бафидыттой
 ба- фидыд -т -ой
 PV make.agreement.of.marriage *TR PST.TR.3PL*

And then from the girl's side there came 5-6 people to the lad's home and they agreed on marriage in the lad's home.

6.3 *Æмæ-иу* *уæд* *уым* *загътой* , *уæдæй* *æрхæсдзыстæм* ,
 æмæ =иу уæд уым загът -ой уæд -æй æр- хæс -дзыстæм
 and =ITER then DemDist.IN say PST.TR.3PL then ABL PV carry FUT.1PL
кæнæ-иу *иу* *дыууæ* *къуырийы* *загътой* , *кæнæ* *æртæ*
кæнæ =иу =иу дыууæ къуыри -йы загът -ой кæнæ æртæ
 or =ITER =ITER two week GEN say PST.TR.3PL or three
къуырийы , *кæнæ* *мæй*
 къуыри -йы кæнæ мæй
 week GEN or month
 And then they decided there, when should they marry, in one-two weeks, in three weeks or in a month.

About the husband

Мой

моjæ тæххæj

Про мужа

Zhenya

Женя

1.1 *Æмæ гъер æз Митяйы* *мæхæдæг æй* *наэ* *уарзтон*
 æмæ гъер æз Митя -йы мæхæдæг =æй наэ уарзт
 and now I Mitya GEN myself =3SG.ENCL.GEN NEG love PST.TR.1SG

And, well, me, I didn't love Mitya.

1.2 *Мæ æз Митяйы* *наэ* *уарзтон*
 мæ æз Митя -йы наэ уарзт -он
 and I Mitya GEN NEG love PST.TR.1SG

I didn't love Mitya.

1.3 *Стæй йæ* , *уарзы* *мæ* , *уый* *дæр*
 стæй =йæ уарз -ы =мæ уый =дæр
 then =3SG.ENCL.GEN love PRS.3SG =1SG.ENCL.GEN DemDist.NOM =PTCL

наэ зыдтон

наэ зыд -т -он

NEG know TR PST.TR.1SG

I didn't know that he loved me.

2.1 *Æз мæ* *хомæ* *ацыдтæн* *даæлæ* **Верхний Санибæмæ**
 æз мæ= xo -мæ a- цыд -тæн даæлæ верхний Санибæ -мæ
 I POSS.1SG= sister ALL PV go PST.INTR.1SG down.there Saniba ALL

I went to my sister to Upper Saniba.

2.2 *Æмæ мæ* *мады* *æфсымæр* *знаменитый* *абырæг* *уыди*
 æмæ мæ= мад -ы æфсымæр знаменитый абырæг уыд -и
 and POSS.1SG= mother GEN brother robber be PST.INTR.3SG

давæг

дав -æг

steal PTCP.PRS

And my mother's brother was a famous abrek, a thief.

2.3 *Амæ хо*, *цыппар хойы* *уыдыстæм*, *мæ дам мæм*
 амæ хо цыппар хо -йы уыд -ыстæм мæ =дам =мæм
 and sister four sister GEN be PST.INTR.1PL and =CIT =1SG.ENCL.ALL

цыппар хæрæфыртæй *иу нæ цæуы*, *а姆æ мæ*
 цыппар хæрæфырт -æй иу нæ цæу -ы амæ =мæ
 four niece ABL one NEG go PRS.3SG and =1SG.ENCL.GEN

радта *нæ мæ бафарстой* *афтæмæй*.
 rad -т -а нæ =мæ ба- фарст -ой афтæмæй
 give.PFV TR PST.TR.3SG NEG =1SG.ENCL.GEN PV ask PST.TR.3PL so

"From four nieces one does not go"? An idiom?

We were 4 sisters, from 4 nieces..... this way they made me marry without asking.

2.4 *Амæ мæ* *уырдыгæй æрбаластой* *галуæрдоны амæ*
 амæ =мæ уырдыгæй æрба- ласт -ой галуæрдон -ы амæ
 and =1SG.ENCL.GEN from.there PV carry PST.TR.3PL bullock-cart INESS and

зæгъгæ цы хабар у *зæгъгæ амæ дам дæ*
 зæгъ -гæ цы хабар у зæгъ -гæ амæ =дам =дæ
 say CONV what news be.PRS.3SG say CONV and =CIT =2SG.ENCL.GEN

Митяйæн радтой

Митя -йæн рад -т -ой

Mitya DAT give.PFV TR PST.TR.3PL

And (they) brought me from there in a cart with oxen, and I ask, what's happened, and they replied, they have married you to Mitya.

3.1 *Амæ уыцы раестæджы на зæгъ , кæддæра*
 амæ уыцы раестæдж -ы на зæгъ -*0 кæддæра
 and that time INESS PRED.NEG say IMP.2SG interestingly

дæ , амардтайккой *дæ уæд , на куы*
 =дæ а- мард -т -айккой =дæ уæд на куы
 =2SG.ENCL.GEN PV kill TR CNTRF.3PL =2SG.ENCL.GEN then PRED.NEG if

загътаис , уæд .
 загът -аис уæд .
 say CNTRF.2SG then

At that time you just try to say no, they would kill you immediately, if you had said no.

3.2 *Амæ гъе афтæмæй иу-эу-бæ --- фæрсгæ на кодтой*,
 амæ гъе афтæмæй иу-эу-бæ фæрс -гæ на код -т -ой
 and well so ask CONV NEG do TR PST.TR.3PL

гъер-иу раджы стæй куыд кодтой , раджы ,
 гъер =иу раджы стæй куыд код -т -ой раджы
 now =ITER long.time.ago then how do TR PST.TR.3PL long.time.ago

мæнæ-иу чындз , чындз куы хастой уæд-иу куы
 мæнæ =иу чындз чындз куы хаст -ой уæд =иу куы
 there,that.is =ITER bride bride if carry PST.TR.3PL then =ITER if

æрбацыдсты чындзхæссджытæ , быдырæй уæд-иу
 æрба- цыд -ысты чындз хæсс -дж -ытæ быдыр -æй уæд =иу
 PV go PST.INTR.3PL bride carry PTCP.PRS PL field ABL then =ITER

ам чызджыты куы федтой , уæд-иу куы
 ам чыздж -ыт -ы куы фен -т -ой уæд =иу куы
 DemProx.IN girl PL GEN if PV+see TR PST.TR.3PL then =ITER if

баярзтой , **уәд-иу** , **иу** **фәстә** **әрбаңысты**
 ба- уарзт -ой уәд =иу =иу фәстә **әрба-** цыд -ысты
 PV love PST.TR.3PL then =ITER =ITER after PV go PST.INTR.3PL
үсгуртә **ләппу** **дәр** **стај** **ма** **гъемә** **әмбәлтә** .
 үсгур -т -ә ләппу =дәр стај =ма гъемә әмбәл -ттә
 bride-seeker PL NOM boy =PTCL then =yet so friend PL

And at that time they didn't ask, at that time they did it like that, when they married, when came matchmakers from the city, when they, from the plain, saw our girls, then, if they liked the girls, they came with the bridegroom and his friends.

3.3 Әмә-иу **уәд** **гъер** **уыцы** **чызгән** , **махмә** , **цидысты** **әдзух**
 амә =иу уәд гъер уыцы чызг -ән махмә цыд -ысты адзух
 and =ITER then now that girl DAT we.ALL go PST.INTR.3PL always
дәр **мәнә** **адон** **чызджытәм** **дәр** , **на** **сыхагты**
 =дәр мәнә адон чыздж -ыт -әм =дәр на= сыхаг -т -ы
 =PTCL there,that.is these girl PL ALL =PTCL POSS.1PL= neighbour PL GEN
чызджытәм .
 чыздж -ыт -әм
 girl PL ALL

And then to that girl, to us, they came, constantly, and to the (other) girls too, to the neighbouring girls.

3.4 Әмә-иу **уәд** **махмә** **әрбаңысты** **ләгтә** **ләппуимә** ,
 амә =иу уәд махмә әрба- цыд -ысты ләг -т -ә ләппу -имә
 and =ITER then we.ALL PV go PST.INTR.3PL man PL NOM boy COMIT
әмә **иу** **загътой** , **әмә** **ахәм** **хъуыддаджы** **фәдил**
 амә =иу загът -ой амә ахәм хъуыддадж -ы фәд -ыл
 and =ITER say PST.TR.3PL and such business GEN track SUPER
әрбаңыстәм , **әмә** **нын** **бар** **ис** **уырдаем**
 әрба- цыд -ыстәм амә =нын бар ис уырдаем
 PV go PST.INTR.1PL and =1PL.ENCL.DAT permission EXST there
баңауын ?
 ба- шау -ын
 PV go INF

And then came to us men with the lad, and they said: we are for this affair, can we come in?

4 Әмә-иу **кәнә** **Митя** **баңыд** , **кәнә** **әз** , **әмә** **иу**
 амә =иу кәнә Митя ба- цыд -*0 кәнә аз амә =иу
 and =ITER or Mitya PV go PST.INTR.3SG or I and =ITER
хәдзары **мадән** **әмә** **фыдаен** **загътам** **афтә** , **дәлә**
 хәдзар -ы мад -ән амә фыд -ән загът -ам афтә дәлә
 house INESS mother DAT and father DAT say PST.TR.1PL so down.there
уырдыгәй **үсгур** **әрбаңыди** , **быдырај** **хъеутәй** **әмә**
 уырдыгәй үсгур әрба- цыд -и быдыр -әй хъеу -т -әй амә
 from.there bride-seeker PV go PST.INTR.3SG field ABL village PL ABL and
сын **бар** **ис** **әви** **на** , **махмә** **сты** , **әмә-иу**
 =сын бар ис әви на махмә сты амә =иу
 =3PL.ENCL.DAT permission EXST or NEG we.ALL be.PRS.3PL and =ITER
сә **кәд** **фәндыйд** , **уәд-иу** **о** **загътой** ,
 =сә кәд фәндыйд -*0 уәд =иу о загът -ой
 =3PL.ENCL.GEN if want PST.INTR.3SG then =ITER yes say PST.TR.3PL

кæннодæ на

кæннодæ на

otherwise PRED.NEG

And then either Mitya entered to us, either I [went out]. And then we told like that to the mother or to the father: from over there has come a bridegroom, from the villages on the plain, do you allow them or not, they have come for us. And if they wanted [to make the daughter marry], they said yes, otherwise no.

5.1 **Æмæ-иу сын уæд бар радтой , мæ-иу**
æмæ =иу =сын уæд бар рад -т -ой
and =ITER =3PL.ENCL.DAT then permission give.PFV TR PST.TR.3PL and =ITER

бацьдысты , æмæ-иу уæд баныхас кодтой
ба- цыд -ысты æмæ =иу уæд ба- ныхас код -т -ой
PV go PST.INTR.3PL and =ITER then PV word do TR PST.TR.3PL

At that time they allowed it, they came in and discussed the details.

5.2 **Æмæ-иу уый фæстæ минæвæрттæ дæр уыдис**
æмæ =иу уый фæстæ минæвæр -тт -æ =дæр уыд -ис
and =ITER DemDist.GEN after messenger PL NOM =PTCL be PST.INTR.3SG

иу æртæ хатты , хуыцауы хсæвты минæвæрттæ
=иу æртæ хатт -ы хуыцау -ы хсæв -т -ы минæвæр -тт -æ
=ITER three time GEN god GEN night PL INESS messenger PL NOM

æрбарвыстой

æрба- рвыст -ой

PV send PST.TR.3PL

And then they sent matchmakers 3 times, and on Sunday nights they sent matchmakers.

5.3 **Æмæ иу гъе уæд æртыккаг хатт сын иу уæд дзуапп**
æмæ =иу гъе уæд æртыккаг хатт =сын =иу уæд дзуапп
and =ITER well then third time =3PL.ENCL.DAT =ITER then reply
радтой , гъе уæд бафидайдзыстæм хуыцауы
рад -т -ой гъе уæд ба- фида -дзыстæм хуыцау -ы
give.PFV TR PST.TR.3PL well then PV make.agreement.of.marriage FUT.1PL god GEN

æхсæв зæгъгæ

æхсæв зæгъ -гæ

night say CONV

And the third time they finally gave an answer, (they said) we will arrange the marriage on Sunday.

6.1 **Æмæ-иу уæд æрбацьдысты , кæдмæ сын иу**
æмæ =иу уæд æрба- цыд -ысты кæдмæ =сын =иу
and =ITER then PV go PST.INTR.3PL until when =3PL.ENCL.DAT =ITER
загътой , гъе уæд мæ , æмæ-иу адон йæд чызджы
загът -ой гъе уæд мæ æмæ =иу адон йæд чыздж -ы
say PST.TR.3PL well then and and =ITER these then girl GEN
хæдзары нæ фидыттой , фæлæ-иу
хæдзар -ы нæ фидыт -т -ой фæлæ =иу
house INESS NEG make.agreement.of.marriage TR PST.TR.3PL but =ITER
загътой гъе уæд — гъе уæд æмæ гъе уæд æрбацæудзыстут , æмæ
загът -ой гъе уæд гъе уæд æмæ гъе уæд æрба- цæу -дзыстут æмæ
say PST.TR.3PL well then well then and well then PV go FUT.2PL and
гъе уæд бафидайдзыстут
гъе уæд ба- фида -дзыстут
well then PV make.agreement.of.marriage FUT.2PL

And then they came until the time when they were told, and then they didn't negotiate at the girl's home, but

said, then and then you should come and agree on marriage.

6.2 **Аәмә-иу** **уәд** **чызджы** **хәәзарәй** **аңыдысты-иу** ,
 аәмә =иу уәд чыздж -ы хәәзар -әй а- цыд -ысты =иу
 and =ITER then girl GEN house ABL PV go PST.INTR.3PL =ITER
фондз-иу **аңсәзәй** , **аәмә-иу** **ләппүйи** **хәәзары**
фондз =иу аңсәз -әй аәмә =иу ләппүй -ы хәәзар -ы
five =ITER six ABL and =ITER boy GEN house INESS
бағидыттой
ба- фидыд -т -ой
PV make.agreement.of.marriage TR PST.TR.3PL

And then from the girl's side there came 5-6 people to the lad's home and they agreed on marriage in the lad's home.

6.3 **Аәмә-иу** **уәд** **уым** **загътой** , **уәдәй** **аәрхәсдзыстәм** ,
 аәмә =иу уәд уым загът -ой уәд -әй аәр- хәс -дзыстәм
 and =ITER then DemDist.IN say PST.TR.3PL then ABL PV carry FUT.1PL
кәенә-иу **иу** **дыууә** **къуырийи** **загътой** , **кәенә** **аәртә**
кәенә =иу =иу дыууә къуыри -ы загът -ой кәенә аәртә
or =ITER =ITER two week GEN say PST.TR.3PL or three
къуырийи , **кәенә** **мәй**
къуыри -ы кәенә мәй
week GEN or month

And then they decided there, when should they marry, in one-two weeks, in three weeks or in a month.

About the husband

Мой

мојә тәххәј

Про мужа

Zhenya

Женя

1.1 **Аәмә** **гъер** **аәз** **Митяйы** **мәхәдәг** **әй** **нә** **уарзтон**
 аәмә гъер аәз Митя -ы мәхәдәг =әй нә уарзтон
 and now I Mitya GEN myself =3SG.ENCL.GEN NEG love PST.TR.1SG

And, well, me, I didn't love Mitya.

1.2 **Мә** **аәз** **Митяйы** **нә** **уарзтон**
 мә аәз Митя -ы нә уарзт -он
 and I Mitya GEN NEG love PST.TR.1SG

I didn't love Mitya.

1.3 **Стәй** **йә** , **уарзы** **мә** , **уый** **дәр**
 стәй =йә уарз -ы =мә уый =дәр
 then =3SG.ENCL.GEN love PRS.3SG =1SG.ENCL.GEN DemDist.NOM =PTCL

нә **зыдтон**

нә зыд -т -он

NEG know TR PST.TR.1SG

I didn't know that he loved me.

2.1	<i>Æз мæ</i>	<i>хомæ</i>	<i>ацыдтæн</i>	<i>дæлæ</i>	Верхний Санибæмæ
	<i>æз мæ=</i>	<i>хо -мæ</i>	<i>а- цыд -тæн</i>	<i>дæлæ</i>	<i>верхний Санибæ -мæ</i>
I	<i>POSS.1SG=</i>	<i>sister ALL</i>	<i>PV go PST.INTR.1SG</i>	<i>down.there</i>	<i>Saniba ALL</i>

I went to my sister to Upper Saniba.

2.2	<i>Æмæ мæ</i>	<i>мады</i>	<i>æфсымæр</i>	<i>знаменитый</i>	<i>абыраæт</i>	<i>уыди</i>
	<i>æмæ мæ=</i>	<i>мад -ы</i>	<i>æфсымæр</i>	<i>знаменитый</i>	<i>абыраæт</i>	<i>уыд -и</i>
	<i>and POSS.1SG=</i>	<i>mother GEN</i>	<i>brother</i>		<i>robber</i>	<i>be PST.INTR.3SG</i>

давæт

дав -æт

steal PTCP.PRS

And my mother's brother was a famous abrek, a thief.

2.3	<i>Æмæ хо</i>	<i>, цыппар хойы</i>	<i>уыдыстæм</i>	<i>, мæ</i>	<i>дам</i>	<i>мæм</i>
	<i>æмæ хо</i>	<i>цыппар хо -йы</i>	<i>уыд -ыстæм</i>	<i>мæ</i>	<i>=дам</i>	<i>=мæм</i>
	<i>and sister</i>	<i>four sister GEN</i>	<i>be PST.INTR.1PL</i>	<i>and</i>	<i>=CIT</i>	<i>=1SG.ENCL.ALL</i>
	цыппар хæрæфыртæй	иу нæ цæуы	, æмæ мæ			
	<i>цыппар хæрæфырт -æй</i>	<i>иу нæ цæу -ы</i>	<i>æмæ =мæ</i>			
	<i>four niece ABL</i>	<i>one NEG go PRS.3SG</i>	<i>and =1SG.ENCL.GEN</i>			
	радта	нæ мæ бафарстой	афтæмæй			
	<i>rad -т -а</i>	<i>нæ =мæ ба- фарст -ой</i>	<i>афтæмæй</i>			
	<i>give.PFV TR PST.TR.3SG</i>	<i>NEG =1SG.ENCL.GEN</i>	<i>PV ask PST.TR.3PL</i>	<i>so</i>		

"From four nieces one does not go"? An idiom?

We were 4 sisters, from 4 nieces..... this way they made me marry without asking.

2.4	<i>Æмæ мæ</i>	<i>уырдыгæй æрбаластой</i>	<i>галуæрдоны</i>	<i>æмæ</i>
	<i>æмæ =мæ</i>	<i>уырдыгæй æрба- ласт -ой</i>	<i>галуæрдон -ы</i>	<i>æмæ</i>
	<i>and =1SG.ENCL.GEN</i>	<i>from.there PV carry PST.TR.3PL</i>	<i>bullock-cart INESS</i>	<i>and</i>
	зæгъгæ	ци хабар у	зæгъгæ æмæ дам дæ	
	<i>зæгъ -гæ</i>	<i>ци хабар у</i>	<i>зæгъ -гæ æмæ =дам =дæ</i>	
	<i>say CONV what news be.PRS.3SG</i>	<i>say CONV and =CIT</i>	<i>=2SG.ENCL.GEN</i>	

Митяйæн радтой

Митя -йæн рад -т -ой

Mitya DAT give.PFV TR PST.TR.3PL

And (they) brought me from there in a cart with oxen, and I ask, what's happened, and they replied, they have married you to Mitya.

3.1	<i>Æмæ уыцы раestæджы</i>	<i>на</i>	<i>зæгъ</i>	<i>, кæддæра</i>
	<i>æмæ уыцы раestæдж -ы</i>	<i>на</i>	<i>зæгъ -*0</i>	<i>кæддæра</i>
	<i>and that time INESS PRED.NEG</i>		<i>say IMP.2SG</i>	<i>interestingly</i>
	дæ	, амардтайккой	дæ	уæд , на
	<i>=дæ</i>	<i>а- мард -т -айккой</i>	<i>=дæ</i>	<i>уæд на</i>
	<i>=2SG.ENCL.GEN</i>	<i>PV kill TR CNTRF.3PL</i>	<i>=2SG.ENCL.GEN</i>	<i>куы if</i>
	загътаис	, уæд		
	<i>загът -аис</i>	<i>уæд</i>		
	<i>say CNTRF.2SG</i>	<i>then</i>		

At that time you just try to say no, they would kill you immediately, if you had said no.

3.2	<i>Æмæ гъе афтæмæй иу-эу-бæ --- фæрсгæ</i>	<i>на</i>	<i>кодтой</i>	
	<i>æмæ гъе афтæмæй иу-эу-бæ</i>	<i>фæрс -гæ</i>	<i>на</i>	<i>код -т -ой</i>
	<i>and well so</i>	<i>ask CONV NEG</i>	<i>do TR PST.TR.3PL</i>	

гъер-иу **раджы** стәй күйд кодтой , **раджы** ,
 гъер =иу раджы стәй күйд код -т -ой раджы
 now =ITER long.time.ago then how do TR PST.TR.3PL long.time.ago
мәнә-иу **чындз** , **чындз** **куы** **хастой** **уәд-иу** **куы**
 мәнә =иу чындз чындз күы хаст -ой уәд =иу күы
 there,that.is =ITER bride bride if carry PST.TR.3PL then =ITER if
әрбацыдысты **чындзхәссеңжытә** , **быдырәй** **уәд-иу**
 әрба- цыд -ысты чындз хәсс -дж -ытә быдыр -әй уәд =иу
 PV go PST.INTR.3PL bride carry PTCP.PRS PL field ABL then =ITER
ам **чызджыты** **куы** **федтой** , **уәд-иу** **куы**
 ам чыздж -ыт -ы күы фен -т -ой уәд =иу күы
 DemProx.IN girl PL GEN if PV+see TR PST.TR.3PL then =ITER if
бауарзтой , **уәд-иу** , **иу** **фәстә** **әрбацыдысты**
 ба- уарзт -ой уәд =иу =иу фәстә әрба- цыд -ысты
 PV love PST.TR.3PL then =ITER =ITER after PV go PST.INTR.3PL
усгуртә **ләппу** **даәр** **стәй** **ма** **гъемә** **әмбәлттә**
 усгур -т -ә ләппу =даәр стәй =ма гъемә әмбәл -ттә
 bride-seeker PL NOM boy =PTCL then =yet so friend PL
 And at that time they didn't ask, at that time they did it like that, when they married, when came matchmakers from the city, when they, from the plain, saw our girls, then, if they liked the girls, they came with the bridegroom and his friends.

3.3 Әмә-иу **уәд** **гъер** **уыцы** **чызгән** , **махмә** , **цидысты** **әдзух**
 әмә =иу уәд гъер уыцы чызг -ән махмә цыд -ысты әдзух
 and =ITER then now that girl DAT we.ALL go PST.INTR.3PL always
даәр **мәнә** **адон** **чызджытәм** **даәр** , **на** **сыхагты**
 =даәр мәнә адон чыздж -ыт -әм =даәр на= сыхаг -т -ы
 =PTCL there,that.is these girl PL ALL =PTCL POSS.1PL= neighbour PL GEN
чызджытәм .
 чыздж -ыт -әм
 girl PL ALL

And then to that girl, to us, they came, constantly, and to the (other) girls too, to the neighbouring girls.

3.4 Әмә-иу **уәд** **махмә** **әрбацыдысты** **ләгтә** **ләппуимә** ,
 әмә =иу уәд махмә әрба- цыд -ысты ләг -т -ә ләппу -имә
 and =ITER then we.ALL PV go PST.INTR.3PL man PL NOM boy COMIT
әмә **иу** **загътой** , **әмә** **ахәм** **хъуыддаджы** **фәдил**
 әмә =иу загът -ой әмә ахәм хъуыддадж -ы фәд -ыл
 and =ITER say PST.TR.3PL and such business GEN track SUPER
әрбацыдыстәм , **әмә** **нын** **бар** **ис** **уырдаэм**
 әрба- цыд -ыстәм әмә =нын бар ис уырдаэм
 PV go PST.INTR.1PL and =1PL.ENCL.DAT permission EXST there
бацәуын ?
 ба- цәу -ын
 PV go INF

And then came to us men with the lad, and they said: we are for this affair, can we come in?

4 Әмә-иу **кәнә** **Митя** **бацый** , **кәнә** **әз** , **әмә** **иу**
 әмә =иу кәнә Митя ба- цыд -*0 кәнә әз әмә =иу
 and =ITER or Mitya PV go PST.INTR.3SG or I and =ITER

хәэдзары	мадән	әмә	фыдән	загътам	афтә	,	дәлә
хәэдзар -ы	mad	-ән	әмә	фыд -ән	загът -ам	афтә	дәлә
house INESS	mother	DAT	and	father DAT	say PST.TR.1PL	so	down.there
уырдыгәй	усур	әрбацыди		,	быдырај	хъяутәй	әмә
уырдыгәй	усур	әрба- цыд -и			быдыр -әй	хъяу -т -әй	әмә
from.there	bride-seeker	PV	go	PST.INTR.3SG	field ABL	village PL	ABL and
сын	бар	ис	әви	нә	,	махмә	сты
=сын	бар	ис	әви	нә		махмә	сты
=3PL.ENCL.DAT	permission	EXST	or	NEG	we.ALL	be.PRS.3PL	and =ITER
сә	кәд	фәндыйд		,	уәд-иу	о	загътой
=сә	кәд	фәндыйд -*0			уәд =иу	о	загът -ой
=3PL.ENCL.GEN	if	want		PST.INTR.3SG	then =ITER	yes	say PST.TR.3PL
кәннодә	на						
кәннодә	на						
otherwise	PRED.NEG						

And then either Mitya entered to us, either I [went out]. And then we told like that to the mother or to the father: from over there has come a bridegroom, from the villages on the plain, do you allow them or not, they have come for us. And if they wanted [to make the daughter marry], they said yes, otherwise no.

5.1 Амә-иу	сын	уәд	бар	радтой		,	мә-иу
әмә =иу	=сын	уәд	бар	рад	-т -ой		мә =иу
and =ITER	=3PL.ENCL.DAT	then	permission	give.PFV	TR PST.TR.3PL		and =ITER
бацыдысты		,	әмә-иу	уәд	баныхас	кодтой	
ба- цыд -ысты			әмә =иу	уәд	ба- ныхас	код -т -ой	
PV go	PST.INTR.3PL		and =ITER	then	PV word	do TR PST.TR.3PL	

At that time they allowed it, they came in and discussed the details.

5.2 Амә-иу	үйі	фәестә	минәвәрттә	дәр	үидис		
әмә =иу	үйі	фәестә	минәвәр -тт -ә	=дәр	үид -ис		
and =ITER	DemDist.GEN	after	messenger PL NOM	=PTCL	be PST.INTR.3SG		
иу	әртә	хатты	,	хыщауы	хәсвты	минәвәрттә	
=иу	әртә	хатт -ы		хыщау -ы	хәсв -т -ы	минәвәр -тт -ә	
=ITER	three	time GEN	god GEN		night PL INESS	messenger PL NOM	

әрбарвыстой

әрба- рвыст -ой

PV send PST.TR.3PL

And then they sent matchmakers 3 times, and on Sunday nights they sent matchmakers.

5.3 Амә иу	гъе	уәд	әртыккаг	хатт	сын	иу	уәд	дзуапп
әмә =иу	гъе	уәд	әртыккаг	хатт	=сын	=иу	уәд	дзуапп
and =ITER	well	then	third	time	=3PL.ENCL.DAT	=ITER	then	reply
радтой		,	гъе	уәд	бафидайдыстәм			хыщауы
рад	-т -ой		гъе	уәд	ба- фидау		-дыстәм	хыщау -ы
give.PFV	TR	PST.TR.3PL	well	then	PV make.agreement.of.marriage	FUT.1PL	god	GEN

әхсәв зәгъгә

әхсәв зәгъ -гә

night say CONV

And the third time they finally gave an answer, (they said) we will arrange the marriage on Sunday.

6.1 Амә-иу	уәд	әрбацыдысты		,	кәдмә	сын	иу
әмә =иу	уәд	әрба- цыд -ысты			кәдмә	=сын	=иу
and =ITER	then	PV go	PST.INTR.3PL		until when	=3PL.ENCL.DAT	=ITER

загътой , гъе уәд мә , аәмә-иу адон йәд чызджы
 загът -ой гъе уәд мә аәмә =иу адон йәд чыздж -ы
 say PST.TR.3PL well then and and =ITER these then girl GEN
хәдзары нә фидытой, фәлә-иу
 хәдзар -ы нә фидыд -т -ой фәлә =иу
 house INESS NEG make.agreement.of.marriage TR PST.TR.3PL but =ITER
загътой гъе уәд — гъе уәд аәмә гъе уәд аәрбацаудзыстут, аәмә
 загът -ой гъе уәд гъе уәд аәмә гъе уәд аәрба- цау -дзыстут аәмә
 say PST.TR.3PL well then well then and well then PV go FUT.2PL and
гъе уәд бафидавдзыстут
 гъе уәд ба- фидау -дзыстут
 well then PV make.agreement.of.marriage FUT.2PL

And then they came until the time when they were told, and then they didn't negotiate at the girl's home, but said, then and then you should come and agree on marriage.

6.2 Аәмә-иу уәд чызджы хәдзарәй ацыдысты-иу,
 аәмә =иу уәд чыздж -ы хәдзар -әй а- цыд -ысты =иу
 and =ITER then girl GEN house ABL PV go PST.INTR.3PL =ITER
фондз-иу аәхсәзәй , аәмә-иу ләппүйи хәдзары
 фондз =иу аәхсәз -әй аәмә =иу ләппү -йи хәдзар -ы
 five =ITER six ABL and =ITER boy GEN house INESS
бафидытой
 ба- фидыд -т -ой
 PV make.agreement.of.marriage TR PST.TR.3PL

And then from the girl's side there came 5-6 people to the lad's home and they agreed on marriage in the lad's home.

6.3 Аәмә-иу уәд уым загътой , уәдәй аәрхәсдзыстәм,
 аәмә =иу уәд уым загът -ой уәд -әй аәр- хәс -дзыстәм
 and =ITER then DemDist.IN say PST.TR.3PL then ABL PV carry FUT.1PL
кәнә-иу иу дыууә къурииы загътой , кәнәе аәртә
 кәнә =иу =иу дыууә къури -йи загът -ой кәнәе аәртә
 or =ITER =ITER two week GEN say PST.TR.3PL or three
къурииы , кәнәе мәй.
 къури -йи кәнәе мәй
 week GEN or month

And then they decided there, when should they marry, in one-two weeks, in three weeks or in a month.